

*Т. Вилежжанина, генеральний директор
Національної парламентської бібліотеки України,
заслужений працівник культури України*

УКРАЇНСЬКІ ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ: ПАРТНЕРСТВО – ЗАПОРУКА УСПІХУ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

НАПЕРЕДОДНІ нового 2013 року хотілося б привернути увагу бібліотечної спільноти до одного з найважливіших напрямів діяльності публічних бібліотек – координації роботи і партнерства. Їх треба розвивати й вивчати, оскільки саме спільна праця може стати запорукою успішного розвитку бібліотечної справи. Це стосується і міжнародного співробітництва.

Двадцять років тому було створено Бібліотечну Асамблею Євразії (БАЄ) – некомерційну організацію, яка, спираючись на існуючі традиції партнерства між бібліотеками, розвиває не тільки сталі форми взаємодії, а й реалізує нові проекти, що об'єднують бібліотеки країн СНД. Серед багатьох таких проектів великий інтерес становить проект «Купола Співдружності: бібліотеки», безпосередніми учасниками якого є й українські книгозбірні.

Складовою частиною цього проекту є «Віртуальні читальні зали електронної бібліотеки дисертацій Російської державної бібліотеки», які надають доступ до поточних і ретроспективних кандидатських і докторських дисертацій, що сприяє зниженню інформаційної нерівності віддалених користувачів, активізації наукового і культурного обміну в єдиному просторі СНД. Завдяки даному ресурсу, представленому у великих наукових бібліотеках України (в т. ч. й у НПБУ), тисячі вчених, аспірантів, викладачів і студентів мають унікальну можливість отримати наукову інформацію, сформувані свої погляди, використовуючи знання, які напрацьовані протягом великого проміжку часу.

Другий аспект проекту «Купола співдружності» – створення, за сприяння фонду «Російський світ», центрів російської книги у бібліотеках СНД. В Україні працює значна кількість російських культурних центрів, однак мало кому відомо, що першим на території нашої держави був центр, заснований у 1990 р. у м. Львові (при російському Пушкінському товаристві). З часом вищезазначені центри за підтримки обласних рад і державних адміністрацій почали функціонувати у багатьох регіональних бібліотеках України: Кримській республіканській установі «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Я. Франка», обласних універсальних наукових бібліотеках Дніпропетровського, Донецького, Луганського регіонів та ін.

Російські культурні центри оформлено в єдиній кольоровій гамі, вони мають типову базову комплектацію (бібліотечні меблі, сучасні технічні засоби) і спеціальні програми наповнення, котрі орієнтовані на українське суспільство. Документні фонди укомплектовано сучасними російськими виданнями художнього, освітнього, науково-популярного спрямування, підручниками і методичними посібниками, енциклопедичними та довідковими виданнями, літературою для

дітей. Роботу діючих центрів скеровано на популяризацію російської мови, літератури, мистецтва, ознайомлення жителів регіонів з багатонаціональною культурою народів Російської Федерації в різний спосіб, у т. ч. шляхом проведення наукових, культурно-освітніх заходів регіонального і навіть міжнародного рівня.

Важливий аспект проекту «Купола Співдружності: бібліотеки» – формування інформаційно-бібліотечного простору на базі прикордонних бібліотек країн СНД. Таке співробітництво передбачає встановлення якісно нових контактів прикордонних регіонів України з сусідніми країнами впродовж західних, північних і південних державних меж. Його метою є подолання стереотипів і проблем, що виникають по обидва боки кордону, а також ліквідація соціальних, економічних та культурних бар'єрів між країнами, чому сприяє й професійне бібліотечне партнерство, основою якого є прагнення до розвитку національних культурних традицій і зв'язків.

Бібліотеки України, що розташовані у прикордонних регіонах, є необхідним, невід'ємним і сталим елементом бібліотечного простору країн Співдружності. Розгалужена інфраструктура (наявність мережі бібліотечних закладів, суспільно-професійних організацій, професійних видань), єдина мова спілкування, історичні, економічні, культурні зв'язки – усе це є консолідуючим фактором взаємодії бібліотек України, Росії, Білорусі й Молдови.

Публічні бібліотеки Вінницької, Волинської, Київської, Донецької, Луганської, Одеської, Рівненської, Сумської, Харківської, Чернігівської областей активно співпрацюють із колегами з прикордонних областей сусідніх країн відповідно до національного законодавства держав СНД та міжнародних угод. Їхня партнерська діяльність базується на принципах фундаментальних свобод та рівного доступу до інформації і знань для всіх з урахуванням культурних особливостей та національних цінностей кожного окремого народу.

Особливі форми прикордонного співробітництва здійснюються у так званих євро регіонах (не офіційний термін): «Донбасс» (2010 р., Луганська, Донецька обл., Україна; Ростовська обл., Росія), «Слобожанщина» (2003 р., Харківська обл., Україна; Белгородська обл., Росія), «Ярославна» (2006 р., Сумська обл., Україна; Курська обл., Росія) тощо.

Заслуговує на увагу досвід роботи публічних бібліотек Брянської (Росія), Гомельської (Білорусь), Чернігівської (Україна) областей, які належать до єврорегіону «Дніпр» і активно співпрацюють з 1972 р. Однак ці бібліотеки мають і свої професійні пріоритети: Гомельська область генерує вагомні краєзнавчі електронні проекти державного рівня, наприклад «Пам'ять Гомельщини»; Чернігівська – має значний досвід з питань управління фондами; Брянська – лідирує у сфері модернізації діяльності публічних бібліотек, у т. ч. сільських. Напрацьований багаторічний досвід збагачує їх співробітництво, сприяє зміцненню дружніх і професійних зв'язків бібліотек. За цей час було здійснено чимало спільних робіт, зокрема, створено електронний музей «Древо дружби» (див. сайт Гомельської ОУНБ: <http://drevo.iatp.by/>), ведеться постійно оновлюваний показник «Живая вода дружби», в якому подається інформація про книги і статті, що надходять до вищезазначених бібліотек за визначеною тематикою, трьома мовами (російською, білоруською, українською).

До 20-ї річниці Чорнобильської трагедії було створено бібліографічний показник «На Чорнобиль журавлі летіли...», який став прикладом спільної роботи публічних бібліотек трьох країн з інформаційної підтримки реабілітації населення, постраждалого від аварії на Чорнобильській АЕС.

Найефективнішим був обмін досвідом з партнерами з інших країн під час заходів, які відбувались у професійному середовищі. На мапі трьох дружніх країн можна відмітити науково-практичні конференції: «Бібліотека в контексті історії» – до 100-річчя заснування перших народних безкоштовних сільських бібліотек-читалень (м. Городня, Україна, 1998), «Історія бібліотечної справи і бібліофіліство» (м. Гомель, 2002), «Через інновації до тривалого співробітництва та економічної стабільності» (м. Брянськ, 2010); семінари: «Краєзнавча робота бібліотек» (м. Городня, 2004), «Нові можливості сільської бібліотеки» (с. Новий Ропськ, Брянська обл., 2009), «Проблеми і пріоритети комплектування фонду в умовах формування єдиного інформаційного простору» (м. Гомель, 2011); круглі столи: «Бібліотека – центр діалогу культур» (м. Климово, Брянська обл., 2002), «З досвіду роботи закладів

культури зі збереження історико-культурної спадщини в районах, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС» (м. Добруш, Гомельська обл., 2003), «Бібліотеки і розвиток культури в демократичному суспільстві» (м. Городня, 2003) тощо. Відбулися віртуальні конференції «Слов'янське перехрестя» (2008, 2010), «З історії бібліотек, що загинули: 20 років Чорнобилу» (2006), «Чорнобиль: 25 років по тому» (2011). На жаль, в останні роки інформації щодо проведення спільних професійних заходів немає, і це, на наш погляд, пов'язано передусім із браком коштів саме на їх організацію, а не з відсутністю проблем, які краще вирішувати разом.

Розвиток партнерських стосунків відкриває великі перспективи для публічних бібліотек, здійснення їх соціокультурної діяльності. Спільні книжкові, художні та фотодокументальні виставки, зустрічі з відомими в країнах СНД людьми, колективами видавництва, презентації книг за участю авторів тощо, безумовно, сприятимуть взаємопроникненню культур слов'янських народів і дозволять окреслити шляхи взаємодії у майбутньому.

Можливості співпраці необмежені. І це підтверджує спільний українсько-російський художній проєкт «Літературний пароплав» (травень–червень 2012 р.), організаторами якого стали українське видавництво «Фоліо» і російське «Об'єднане гуманітарне видавництво» під патронатом російських і українських державних структур. Учасники проєкту – відомі українські та російські письменники, поети, літературознавці, видавці й журналісти, виконуючи благородну місію – популяризацію читання, здійснили літературне турне на пароплаві по Дніпру і Чорному морю, відвідавши міста Черкаси, Кременчук, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Херсон, Миколаїв, Одесу, де зустрічалися з читачами, проводили автограф-сесії й майстер-класи.

Багаторічний досвід бібліотечної співпраці свідчить, що укріплення партнерських професійних зв'язків українських бібліотекарів з фахівцями з інших країн сприяє розвитку вітчизняної бібліотечної справи, формуванню позитивного іміджу України у світі.

Запрошуємо всіх охочих поділитися напрацьованим досвідом на шпальтах нашого журналу.

ДО УВАГИ КОЛЕГ!

Дати і події, 2013, перше півріччя : календар знамен. дат № 1 / Нац. парлам. б-ка України ; уклад.: А. Боліла, О. Бохан, О. Галганова, В. Кононенко (кер. проєкту) [та ін.]. – К., 2012. – 164 с. : іл.

У листопаді 2012 р. вийшло друком нове видання НІБУ, аносоване в попередньому номері нашого часопису (див.: Рогальчук Л. «Дати і події» – нове видання Національної парламентської бібліотеки України // Бібл. планета. – 2012. – № 3 (57). – С. 7).

Метою Календаря є інформування читачів про визначні річні події суспільно-політичного, наукового, культурно-мистецького життя. Видання складається з фактографічних довідок про ювілеї видатних

особистостей України та світу, знаменні дати. До нього включено також відомості про дні заснування установ, закладів, населених пунктів України, про державні, професійні та інші свята, ювілеї, дні пам'яті тощо.

«Дати і події» виходитимуть два рази на рік.

Починаючи з наступного номера – «Дати і події 2013, друге півріччя : календар знамен. дат № 2» – розповсюджуватиметься за передплатними каталогами.

З питаннями звертатися до науково-бібліографічного відділу НІБУ:

nbv-nplu@mail.ru; nbv@nplu.org